

Jordbruksverket föreslår helt om

PETER EINARSSON

JORDBRUKSVERKET har på uppdrag av regeringen gjort ett förslag till hur det nya landsbygdsprogrammet ska se ut från 2014.

Mestadels handlar det om små förändringar. Verket säger att man velat lägga sig så nära dagens program som möjligt, för att mottagarna inte ska behöva ägna tid åt att sätta sig in i nya regelverk.

Men ekostödet är ett undantag. Här handlar det inte om småändringar. Jordbruksverket föreslår ett helt omgjort upplägg, som dessutom finns i två alternativa varianter.

Det här är gemensamt för båda alternativen.

Endast certifierade företag får ekostöd. Möjligheten att få halva stödsumman för ocertifierad produktion skulle alltså försvinna.

Hela växtodlingen på företaget måste vara omlagd. Ekostödet skulle inte längre vara bundet till särskilda block/skiften, utan automatiskt omfatta hela företagets brukade areal, på samma sätt som vallstödet fungerar idag. Arealen kan då variera år från år, men nytillkommande arrenden eller tillköp måste direkt läggas i ekologisk drift. I förslaget sägs ingenting om omläggningstid. Det är oklart om nyomläggare skulle behöva certifiera hela arealen på en gång, eller om det skulle bli tillåtet att sprida ut omläggningen över några år.

Samma ersättning till alla grödor, men inget alls till vallen. Jordbruksverket vill helt överge modellen med differentiering efter grödor, med ett undantag – ersättningen till vallen skulle slopas helt. I de flesta fall skulle det betyda oförändrad eller höjd ersättning för spannmål och de andra grödor som idag har stödnivån 1 450 kr/ha, men för de specialgrödor som har högre nivåer skulle det bli en sänkning. För potatis och trädgårdsgrödor, som

idag får 5 000 – 7 000 kr/ha, skulle sänkningen bli mycket kraftig.

Kontroll endast från certifieringsbolaget. Jordbruksverket vill befria länsstyrelsen från arbetet med kontroll av ekostödmottagarna, och istället basera stödet på den kontroll som redan görs av certifieringsbolagen. Detta är ett gammalt önskemål från myndigheterna, men hittills har det stupat på juridiska problem med att koppla ofientligt stöd till en privat certifiering.

Mer till slätten?

När det gäller ersättningsnivåerna skiljer sig de två alternativen markant.

Lika för alla. Jordbruksverkets ena alternativ är maximalt förenklat: en enhetssumma på 1 600 kr/ha till alla grödor utom vall.

Mer till slätten. I det andra alternativet delas landet in i två regioner, en för slättbygden och en för resten av landet. Slättbygden definieras som Götalands södra slättbygder (GSS), Götalands norra slättbygder (GNS) och Svealands slättbygder (SS).

Slättbygden föreslås dels få en högre arealersättning, någonstans mellan 1 600 och 2 000 kr/ha, dels en extra omställningspremie de första fem åren. År 1–2 mellan 1 000 och 1 500 kr/ha utöver grundersättningen, år 3–5 mellan 400 och 600 kr/ha. För övriga landet föreslås en nivå mellan 1 200 och 1 600 kr/ha. (Jordbruksverket har inte velat binda sig för mer exakta siffror.)

I båda alternativen lämnas ersättningen till ekologisk djurhållning oförändrad på 1 600 kr/ha, oavsett region. Förändringarna berör alltså bara växtodlingen.

Mindre till de flesta

Hur slår de här förändringarna på vanliga ekogårdar?

I korthet betyder de mindre peng-

ar för de flesta. Alternativen med 1 600 kr/ha ger ett minus på 100–200 kr/ha för mjölk- och nötköttsgårdar, medan växtodlingsgårdar utan djur får i stort sett oförändrat utfall (växtföljd med spannmål, oljeväxter, ärt/åkerböna och vall).

Om ersättningen sätts till 2 000 kr/ha (slättbygd) får växtodlingsgårdarna en ökning på cirka 250 kr/ha medan utfallet för djurgårdarna blir ungefär oförändrat mot idag.

En ersättning på 1 200 kr/ha (utanför slättbygden) ger ett minus på över 300 kr/ha för djurgårdarna och nästan lika mycket för växtodlarna.

Men de riktigt stora skillnaderna gör den extra omställningspremien. Tydligast för en nyomlagd växtodlingsgård i slättbygd som kan få nära 1 000 kr/ha mer än idag under den första femårsperioden. Skillnaden mellan nyomlagda i och utanför slättregionerna blir mycket stor, mellan 500 och 1000 kr/ha beroende på produktionsinriktning.

Allt detta är räknat på genomsnittliga växtföljder utan specialgrödor som potatis, grönsaker, frukt och bär. För den som har mycket sådana kan Jordbruksverkets förslag innebära sänkningar på flera tusenlappar per hektar.

Motiv till förslagen

Jordbruksverket har i huvudsak två motiv till förändringarna i ekostödet.

Det ena är *förenkling* – ett begrepp som har stått i fokus för hela arbetet med nya landsbygdsprogrammet. Ambitionen har varit att förenkla både för användarna och för myndigheternas handläggning. I praktiken tycks förenkling för myndigheterna ofta väga tyngst.

Kravet på helomläggning är ett exempel. Ett stöd utan koppling till block och skiften blir oerhört mycket enklare att administrera. Slopade differentiering mellan grödor motiveras på samma sätt – även om verket erkänner att det förenklar ”mycket marginellt” (det är ju dato-

gjort ekostöd

terna som håller reda på grödkoder och ersättningsnivåer).

Det andra huvudmotivet är ambitionen att *öka ekoproduktionen i slättbygderna*. Jordbruksverket konstaterar liksom många andra att miljövinster med omläggning är allra störst i de intensivaste jordbruksbygderna. Därav förslagen om högre ersättningar på slätten.

Enklare och effektivare?

Frågan är om Jordbruksverkets modell verkligen skulle vara enklare, eller effektivare på att locka slättbönder att lägga om.

När detta skrivs jobbar Ekologiska Lantbrukarna fortfarande med sitt remissvar till regeringen, men redan när förslagen publicerades i början av juni ställde sig ordförande Carl-

Erik Ehrenkrona frågande till flera av förslagen.

– Det är positivt att stimulera omläggning på slätten, men vi efterfrågar en analys som visar att detta är rätt metod, sade han i en webkommentar.

Jordbruksverket menar att lönsamheten i ekologisk växtodling är klart sämre än i konventionell drift. Men de är rätt ensamma om den bedömningen. De flesta andra bedömare pekar snarare på psykologiska faktorer som förklaring till slättböndernas tröghet att hoppa på ekotåget. Rådgivningens bidragskalkyler visar också att ekologisk drift ger betydligt bättre täckningsbidrag i flertalet vanliga slättbygdsgrödor, även vid så lite som 60-procentig skörde- nivå.

Andra inslag i Jordbruksverkets stödmodell kan direkt motverka de eftersträlvade målen. Carl-Erik Ehrenkrona noterade att kravet på helomläggning troligen skulle verka direkt avskräckande, särskilt på större växtodlingsgårdar.

Han pekade också på den slojade ersättningen till ekovalen. Jordbruksverket understryker själva att många av miljövinster med en omläggning beror på att ekoproduktionen även på slätten ger en varierad växtföljd med vall. Frågan är hur mycket vall det blir på växtodlingsgårdarna med nollersättning, särskilt i kombination med höjda belopp till ettåriga grödor.

Nygammal idé

Modellen med två regioner i ekostö-

Efter några års erfarenhet

Med några år på nacken vet vi att våra ekologiska och KRAV-certifierade foder fungerar utmärkt bland de svenska mjölkkomna.

Rosa Eko Klöver och Rosa Eko Kapital är smakliga färdigfoder som innehåller flera olika spannmålsslag, baljväxter, raps- och sojaprodukter.

Topp Eko Pingla, Topp Eko Böna och Eko Balans är energi- och proteinrika foder som kompletterar gårdens egna fodermedel ypperligt. Var och en på sitt unika sätt.

Kontakta oss om du vill veta mer om våra foder!

Svenska Foder AB • Box 673 • 531 16 Lidköping • Vxl 0510-828 00
info@svenskafoder.se • www.svenskafoder.se

det är välbekant för alla som hade ekoproduktion innan 2001 – även om Jordbruksverket presenterar den som en helt ny idé.

Den allra första versionen av ekostödet, som kom 1995, hade nästan exakt den utformning som nu föreslås – minus omställningspremien. Den blev dock ingen succé och övergavs i nästa program – efter en grundlig utvärdering av Miljöprogramutredningen 1999.

Utredarnas bedömning den gången var att en geografisk indelning blev alltför trubbig, och att behovet av extra stimulans egentligen var mer kopplat till grödor och driftsriktning. Det ledde till den nuvarande lösningen med stödnivåer som varierar baserat på merkostnaden för ekologisk produktion i olika grödor.

Indirekt ger detta samtidigt en tydlig regional differentiering, eftersom grödor med låg merkostnad/ersättning dominerar i vissa områden och vice versa. En typisk växtodlingsgård i slättbygd har i dagens system ett genomsnittligt ekostöd på 1 200–1 300 kr/ha, medan en valldominerad nötköttsgård i skogsbygd bara får omkring 500 kr/ha för sin växtodling.

Det man undviker med grödbaserad differentiering är de gränseffekter som alltid följer med regionindel-

ning. Med Jordbruksverkets förslag skulle en växtodlare på Kalmar-slätten (utanför den föreslagna slättbygdsregionen) få en hel tusenlapp mindre per hektar de första fem åren än kollegan med identisk produktion på Östgötaslätten en bit norröver.

Övriga landsbygdsstöd

Som noterades i början föreslås mestadels små förändringar i övriga landsbygdsstöd. Men det finns några undantag.

Det generella vallstödet, idag en av de stora miljöersättningarna, finns inte med i förslaget överhuvudtaget. Det ska troligen tolkas som att regeringen tänker sig att slå ihop vallstödet med kompensationsbidraget, som ska behandlas i en senare rapport från Jordbruksverket.

Däremot föreslås en helt ny stödform riktad enbart till de områden som inte får kompensationsbidrag. Den kallas *Vall på slätten* och har flera särskilda villkor som knappast kan kallas förenklingar. Bland annat ska 5 procent av vallarealen lämnas oskörda för att gynna pollinerande insekter. I gengäld föreslår verket en mycket generös ersättningsnivå på mellan 1 300 och 3 000 kr/ha.

Den omdiskuterade suggpengen följs upp med ett nytt djurvälståndstöd för tackor och ett stöd till klöv-

verkning på mjölkkor. Jordbruksverket aviserar därtill en hel rad andra djurvälståndstöd som är under arbete men ännu inte färdigutformade förslag.

Verket föreslår också att Sverige utnyttjar den nya stödform för samarbeten som EU vill införa från 2014. Det är ett projektstöd som föreslås bli extremt öppet för olika ändamål, så länge som de involverar minst två aktörer inom jordbruk, livsmedel, skog eller ”andra aktörer”.

Bollen hos regeringen

Vad händer nu? Bollen ligger hos regeringen som är fri att göra precis vad den tycker med förslagen från Jordbruksverket. Fram till mitten av september pågår en remissrunda där 239 organisationer fått uppmaning att ge sina synpunkter.

Parallellt fortsätter förhandlingarna inom EU som ska fastslå det nya regelverket och inte minst budgeten för hela CAP. Beslut finns troligen inte förrän framåt halvårsskiftet 2013, och det verkar därför allt troligare att införandet får skjutas fram ett år till 2015. Det påverkar i så fall också tidtabellen för de svenska besluten, så det bör finnas rätt gott om tid för diskussion. ●

Läs mer

Förslagen från Jordbruksverket finns i inte mindre än tre olika rapporter på tillsammans över 600 sidor.

Tekniskt underlag landsbygdsprogram 2014–2020 (Rapport 2012:15) Huvudrapporten som går igenom hela landsbygdsprogrammet del för del. Här finns också det ena alternativet till ekostöd.

<http://www.jordbruksverket.se/download18.7cc87f191379870d4318000845/Tekniskt+underlag+Landsbygdsprogram+2014-2020.pdf>

Behov av nya mål och åtgärder för ekologisk produktion i landsbygdsprogrammet. En specialutredning som i första hand handlar om vilka mål staten ska ha för ekoproduktionen, men även innehåller det andra alternativet till ekostöd.

<http://www.jordbruksverket.se/download18.7cc87f191379870d4318000879/M%C3%A5l+f%C3%B6r+ekologisk+produktion+2014-2020%2C+Jordbruksverket+20120530.pdf>

Jordbruksverkets och Skogsstyrelsens förslag till förenklat landsbygdsprogram 2014–2020 (Rapport 2012:16). En tredje rapport som

de två verken skrivit på eget initiativ – inte på beställning av regeringen. Här framförs ett radikalt förslag till landsbygdsprogram där massor av åtgärder skurits bort helt för att uppnå maximal förenkling. Troligen inte särskilt populärt på Landsbyggsdepartementet eftersom det bland annat vill slopa ministerns nyinförda suggpeng.

<http://www.jordbruksverket.se/download18.7cc87f191379870d4318000844/Jordbruksverkets+och+Skogsstyrelsens+f%C3%B6rslag+till+f%C3%B6renklat+landsbygdsprogram+2014-2020.pdf>

Carl-Erik Ehrenkronas kommentarer till ekomålutredningens ekostödsförslag finns på:

<http://ekolantbruk.se/nyheter/laga-ambitioner-i-jordbruksverkets-framtidstidsforslag>

En stor uppsättning bidragskalkyler för både ekologisk och konventionell produktion finns publicerade hos Länsstyrelsen Västra Götaland på:

<http://www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/Sv/lantbruk-och-landsbygd/lantbruk/ditt-foretags-ekonomi/bidragskalkyler/Pages/index.aspx>